

Energietransitie Heerhugowaard

Rekenkamer Heerhugowaard

Drs. J.H.W. Oostendorp, directeur rekenkamer

Dr. Sabine van Zuydam, onderzoeker

Emilie Stumphius MSc LLM, onderzoeker

Rekenkamer Heerhugowaard

Mevrouw E. Witzke, MSc
Ambtelijk secretaris

T. 06-451 713 57
E. eva@necker.nl

Datum: 13 november 2018

Inhoudsopgave

Bestuurlijke nota	3
Onderzoeksverantwoording	4
Centrale boodschap	7
Reactie college van B&W	9
Nota van bevindingen	12
Beleid	13
1.1 / Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019	13
1.2 / (Boven)regionale doelstellingen	14
1.3 / Verschillende moties omtrent specifieke projecten	16
Uitvoering	17
2.1 / Projecten rondom woningen	17
2.2 / Projecten rondom warmte(-koude) energievoorziening	18
2.3 / Projecten met zonne-energie	19
2.4 / Overige projecten	20
Heerhugowaard in beeld	22
3.1 / Heerhugowaard en de energietransitie	23
3.2 / Stand van zaken overige facetten ecologische duurzame ontwikkeling	26
Lessen voor de energietransitie	28
Bijlage bronnen	31

Bestuurlijke nota

Onderzoeksverantwoording

Aanleiding

Stedelijke duurzaamheid en energietransitie krijgen in Nederlands steeds meer aandacht. Zo is in 2013 een Energieakkoord voor duurzame groei ondertekend door een groot aantal partijen, waaronder de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.¹ Het Rijk kent in het algemeen gemeenten een belangrijke rol toe als het gaat om het bewerkstelligen van een energietransitie. Bijvoorbeeld vanwege lokale ruimtelijke inpassingsvraagstukken die gepaard gaan met de realisatie van een energietransitie. In de Energieagenda, die een vervolg is op het Energieakkoord, geeft het kabinet gemeenten grote verantwoordelijkheden als het bijvoorbeeld erom gaat de transitie onderdeel te maken van omgevingsplannen en over de dialoog met burgers en bedrijven daarover.²

Ook gemeenten formuleren zelf steeds meer concrete ambities op het gebied van duurzaamheid en energietransitie. De ambities van de gemeente Heerhugowaard zijn in een notendop: *Energieneutraal in 2030. En een brede invulling van deze doelstelling vanuit de domeinen sociaal, fysiek en economie.*³

Het maatschappelijke belang van dit thema is groot. Een gezonde en duurzame leefomgeving raakt álle inwoners van Heerhugowaard. Maar: de problematiek is complex en de gemeente is afhankelijk van vele samenwerkingspartners om ambities te realiseren: overheden, woningbouwcorporaties, energieleveranciers, et cetera. Daar komt nog bij dat het een 'werelds' probleem is, dat niet ophoudt bij de gemeentegrens.

In de jaarlijkse workshop met rekenkamer en raad om tot mogelijke onderzoeksonderwerpen te komen, bleek dat de gemeenteraad benieuwd is naar de stand van zaken en de genomen stappen rondom de energietransitie in de gemeente. De rekenkamer Heerhugowaard heeft gezien de wens van de raad, het belang van het onderwerp, de complexiteit van de materie en de ambitieuze houding van de gemeente, een onderzoek uitgevoerd naar de Energietransitie in Heerhugowaard.

Doelstelling

Met dit onderzoek wil de rekenkamer de raad inzicht bieden in de mate waarin de gemeente de ambities weet te realiseren en wat eventuele verbeteringen zijn voor de toekomst. Bij de doelstelling van het onderzoek past terughoudendheid: het vraagstuk stedelijke duurzaamheid en energietransitie is breed en complex. We richten

¹ Energieakkoord voor Duurzame Groei 2013, SER

² Energieagenda; naar een CO2 arme energievoorziening, Ministerie EZ, december 2016

³ Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016-2019, Heerhugowaard. Vastgesteld door de gemeenteraad op 26 januari 2017

ons daarom vooral op de ecologische kant van duurzaamheid.⁴ De knowhow over het onderwerp is in ontwikkeling; we weten steeds meer over de problematiek en over verwachte resultaten en effecten van maatregelen. Toch kunnen maatregelen niet altijd even makkelijk één op één gekoppeld worden aan metingen en berekeningen van de uitstoot van bijvoorbeeld CO₂. Dat maakt dat de aanpak en de resultaten van de gemeente niet benaderd kunnen worden als een exacte wetenschap. Wel leveren we met dit onderzoek een bijdrage aan inzicht in de stand van zaken binnen Heerhugowaard en in mogelijke verbeteringen in het beleid en de uitvoering. De aard van het onderzoek is dus niet zozeer oordelend als wel verkennend en gericht op concrete (inhoudelijke) verbeteringsuggesties.

Hoofd- en deelvragen

Op basis van bovenstaande doelstelling is de volgende centrale vraag geformuleerd:

In hoeverre is de gemeente Heerhugowaard op de goede weg om de ambities voor de energietransitie en duurzame ontwikkeling te realiseren en waar kan de gemeente haar aanpak versterken?

Deze hoofdvraag hebben we vertaald in de volgende deelvragen, gerangschikt naar thema:

Beleid

1. Wat zijn de ambities en doelen van de gemeente op het gebied van energietransitie en (ecologische) duurzame ontwikkeling?

Uitvoering

2. Met welke maatregelen verwacht de gemeente de doelen te realiseren en wat zijn de beoogde resultaten van deze maatregelen?
3. In hoeverre zijn de maatregelen uitgevoerd zoals gepland en beoogd?

Heerhugowaard in beeld

4. Hoe scoort de gemeente op een aantal nader te bepalen kernresultaten?

Oorzaken en lessen voor de toekomst

5. Wat zijn verklaringen voor de huidige stand van zaken van de behaalde resultaten?
6. Welke verbeteringen zijn te benoemen voor de realisatie van de ambities?

Onderzoeksuitvoering

Dit onderzoek is opgenomen in het jaarplan van de rekenkamer voor het jaar 2018. Dit jaarplan is uitgebracht aan de gemeenteraad op 20 maart 2018. De onderzoeksopzet van dit onderzoek is op 3 mei afgerond en op 22 mei tijdens de vergadering van het presidium met hem besproken.

Op 31 mei 2018 vond het startgesprek plaats. Hierbij was de Programmamanager Duurzame Ontwikkeling aanwezig. De onderzoekers voerden hun werkzaamheden uit in de periode juni-september 2018. De volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

- / Documentstudie van stukken die door de gemeente zijn aangeleverd
- / Interviews met de Programmamanager Duurzame Ontwikkeling en de wethouder Duurzaamheid. Van deze gesprekken zijn verslagen gemaakt. Deze verslagen zijn ter verificatie aan de respondenten voorgelegd en geaccordeerd
- / Beoordeling van de relevante beschikbare kwantitatieve gegevens
- / Interview met twee experts op het gebied van energietransitie/gedragsverandering bij TNO
- / Duidingssessie met medewerkers van de gemeente Heerhugowaard

⁴ Zie paragraaf 1.1 voor de beschrijving van wat we hier precies onder verstaan.

Daarnaast is een infographic opgesteld met de belangrijkste cijfers ten aanzien van de energietransitie in Heerhugowaard. Deze infographic wordt u als bijlage bij dit rapport aangeboden.

Op 8 oktober is de Nota van bevindingen aan de organisatie aangeboden voor een toets op de feitelijke juistheid van de bevindingen in het kader van het ambtelijk wederhoor. Op 23 oktober ontving de rekenkamer de reactie in het kader van het ambtelijk wederhoor. Op 25 oktober is het rapport naar het college verstuurd voor een bestuurlijke reactie. Het eindrapport is op 13 november verstuurd naar de griffie ten behoeve van de gemeenteraad.

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit twee delen: de Bestuurlijke nota en de Nota van bevindingen. De Bestuurlijke nota bevat deze onderzoeksverantwoording, die wordt gevolgd door de centrale boodschap en de reactie van het college van B&W. De Nota van bevindingen bestaat uit vier hoofdstukken. Hoofdstuk 1 beschrijft het voor de energietransitie relevante beleid in Heerhugowaard. In hoofdstuk 2 worden een aantal projecten besproken. In hoofdstuk 3 wordt op basis van de cijfers uit verschillende monitors een beeld geschetst van de stand van zaken in de gemeente. In hoofdstuk 4 worden de lessen voor de energietransitie, zoals deze besproken zijn met TNO en met medewerkers van de organisatie, in beeld gebracht. Tot slot is in de bijlage een overzicht van de bronnen opgenomen.

Centrale boodschap

Conclusies

1. De gemeente werkt actief en met inzet op veel verschillende terreinen aan de energietransitie.

In de afgelopen jaren heeft de gemeente Heerhugowaard vele verschillende initiatieven ondersteund en begeleid om de energietransitie te bevorderen. Denk aan het verduurzamen van bestaande bouw, het beschikbaar maken van het Duurzaam Bouwloket, het opzetten van een energiecoöperatie voor het gebruik van zonnepanelen in de gemeente, en aansluitingen het steunen van de ontwikkeling van een warmtenet. Om dit te faciliteren legt Heerhugowaard contacten met andere gemeenten, met bedrijven, met inwoners en met maatschappelijke partners. De gemeente maakt daarbij geen onderscheid in de benadering van bijvoorbeeld verschillende typen inwoners. De doorlopende inzet van de gemeente Heerhugowaard op het thema komt duidelijk naar voren in dit onderzoek. Het behalen van de gestelde doelen voor energieneutraliteit is niet vanzelfsprekend en dat wordt in Heerhugowaard beseft.

2. De raad richt zich op concrete zaken, en minder op de 'lange lijn'.

De raad van Heerhugowaard heeft een strategie duurzame ontwikkeling voor de periode 2016-2019 vastgesteld, waarin de doelstelling 'Energie neutraal in 2030' is opgenomen. De raad lijkt echter slechts beperkt in beeld te hebben welke stappen nodig zijn om deze doelstelling in de periode tot 2030 te realiseren, en waar daarom wel en niet op wordt ingezet.

Tegelijkertijd zien we dat de raad een aantal uitvoeringsgerichte moties aanneemt, voor het verduurzamen van gemeentelijke gebouwen (2016), het realiseren van een ecologisch duurzame wijk (2016) en het verkennen van de mogelijkheden om energiecoaches in te zetten (2017).

3. Heerhugowaard presteert goed in vergelijking met andere gemeenten, maar aandacht en actie blijven nodig om in 2030 energieneutraal te worden.

In de verschillende monitors voor energieverbruik komt Heerhugowaard goed voor de dag. Zo scoort Heerhugowaard relatief goed op het onderdeel energie in de Telos-monitor, zeker in vergelijking met andere gemeenten in Nederland. Bovendien zien we een stijging van het aandeel duurzame energie in het totale energieverbruik in Heerhugowaard. Tegelijkertijd past hier een waarschuwing. Tussen de 3.2% en 6% van het energieverbruik in Heerhugowaard in 2016 is afkomstig uit hernieuwbare energie.⁵ Dit betekent dat er nog grote stappen gezet moeten worden om het gestelde doel van energieneutraal in 2030 te behalen.

4. Heerhugowaard borgt niet dat er van uitgevoerde projecten ook daadwerkelijk geleerd wordt.

Bij de verschillende projecten die de gemeente uitvoert, mist op dit moment nog een structuur om gedurende projecten leerpunten vast te houden. Ook vinden er slechts beperkt evaluaties plaats. In de interviews werd aangegeven dat het 'leren' zelf op dit moment nog niet is geborgd in de organisatie. Individuele medewerkers doen veel kennis en ervaring op in de verschillende projecten en informeel worden deze ervaringen gedeeld. Er is echter geen sprake van systematische kennisdeling en -borging op de langere termijn. Hiermee ontstaat het risico dat bij nieuwe initiatieven niet optimaal gebruik wordt gemaakt van kennis die in de organisatie aanwezig is of dat kennis door personele wisselingen verloren gaat.

⁵ Volgens de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat is 3.2% van het totale energieverbruik in 2016 gedekt door hernieuwbare energie. Volgens de Energiemonitor van HVC is dat 6%. Dit verschil in percentage komt voort uit de energiebronnen die al dan niet meetellen als bron van hernieuwbare energie.

Aanbevelingen

Raad

1. Maak een bewuste afweging ten aanzien van de rol die je op dit thema neemt.

Voer als raad het gesprek met elkaar over waar je wel en niet over gaat in het kader van de energietransitie. Verlies het grote plaatje daarbij niet uit het oog: waar willen we in 2030 als gemeente staan in de energietransitie en hoe gaan we daar komen?

Raad en college

2. Stem de maatregelen die je neemt af op de samenstelling van je bevolking.

Iedere gemeente heeft een eigen samenstelling van verschillende typen bewoners, die op verschillende manieren betrokken willen worden bij de gemeente. Om de maatregelen die in het kader van de energietransitie worden genomen een zo groot mogelijk effect te laten sorteren, is het belangrijk om bij de verschillende mensen en hun wensen aan te sluiten.

In de rekenkamerbrief 'Analyse opkomstbevordering en betrokkenheidsprofiel Heerhugowaard' (februari 2018) heeft de rekenkamer bureau Citisens in kaart laten brengen 1) welke betrokkenheidsprofielen in welke mate aanwezig zijn in Heerhugowaard, uitgesplitst op wijkniveau en 2) hoe de corresponderende groepen inwoners het beste benaderd kunnen worden. Hieruit bleek dat de profielen 'het is wat het is' en 'druk met het gezin' met name vertegenwoordigd zijn in Heerhugowaard. Dat zijn groepen waarbij het belangrijk is dat ze laagdrempelig en minder via de traditionele kanalen benaderd worden. Voor de groep 'druk met het gezin' is online communicatie wenselijk (denk aan enquêtes over de mogelijkheid om deel te nemen aan een postcoderoos, of een whatsapp- of chatfunctie met de gemeente voor vragen over duurzaam bouwen), de groep 'het is wat het is' wordt het liefst benaderd in de eigen wijk (bijvoorbeeld tijdens evenementen of op centrale locaties als scholen en buurthuizen). Één van de profielen die in de buitengebieden van Heerhugowaard veel voorkomt is 'ik ken de wegen'. Deze mensen worden graag benaderd via traditionele media (een oproep in de krant om zonnepanelen te installeren met subsidie, bijvoorbeeld). De analyse uit het eerdere rekenkameronderzoek kan behulpzaam zijn bij het op verschillende inwoners afstemmen van maatregelen voor de energietransitie.

College

3. Maak zoveel mogelijk concreet wat er nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn.

Op hoofdlijnen is in beeld dat bestaande bouw veel besparing kan opleveren, en ook dat het verduurzamen van het Altongebied veel scheelt. Maar lig je dan goed op koers? Als er nog veel inzet nodig is om de eigen doelen te bereiken, waar zet je dan wel en niet op in bij het ondersteunen van initiatieven en het deelnemen aan samenwerkingen? In 2008 was er een roadmap voor de energietransitie in Heerhugowaard, tot aan 2012. Een geactualiseerde variant daarvan, waarin de ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar zijn meegenomen, kan wellicht aanknopingspunten bieden voor het pad tot aan 2030.

4. Zet initiatieven en projecten zo op dat je er van kunt leren.

Er gebeurt veel op het gebied van de energietransitie in Heerhugowaard, en dat zal de komende jaren niet anders worden. Zorg daarom dat er tijdens en na afloop van projecten en initiatieven wordt geleerd van de opgedane ervaringen. Een leer- en verantwoordingsstructuur kan daar bij helpen. Het gaat er dan niet om dat er meer klassieke verticale verantwoording plaatsvindt, maar wel dat de opgedane kennis verzameld en gedeeld wordt. Hiervoor zijn verschillende methodieken beschikbaar, zoals debriefs en reconstructiesessies. Kies hierin een vorm die past bij de organisatie.

Reactie college van B&W

Rekenkamer Heerhugowaard
eva@necker.nl

Contactpersoon: dhr. H.J. Leemhuis Ons kenmerk: E201839642
Telefoon: 14 072 Relatiekenmerk:
E-mail: post@heerhugowaard.nl
Onderwerp: bestuurlijke reactie op rapport energietransitie

Heerhugowaard, 5 november 2018

Geachte leden van de rekenkamer

Wij gaan graag in op uw verzoek om een reactie op het rapport van de Rekenkamer Heerhugowaard: *Energietransitie Heerhugowaard*. Uw onderzoek geeft een goed beeld van de acties en stappen die wij in de afgelopen jaren hebben ondernomen en de positie die Heerhugowaard inneemt ten opzichte van andere gemeenten. Wij zijn trots op de reeds bereikte resultaten in de afgelopen jaren maar beseffen ons ook dat de uitdaging die voor ons ligt groot is. Dit vraagt om een bewuste, weloverwogen aanpak. Dit in de wetenschap dat we als gemeente een grote verantwoordelijkheid toebedeeld krijgen in de energietransitie maar dat de wettelijke kaders waarbinnen we die verantwoordelijkheid moeten uitvoeren ons weinig "macht" geven. De invulling van die regierol van de gemeente, als een vorm van sturing zonder al te veel macht, is een belangrijke opgave.

Hieronder gaan wij puntsgewijs in op uw conclusies en aanbevelingen. Ten slotte hebben wij nog enkele opmerkingen over het rapport.

Conclusies

1. *De gemeente werkt actief en met inzet op veel verschillende terreinen aan de energietransitie*

Wij onderschrijven deze conclusie. Waar wij in de jaren negentig en de eerste jaren van 2000 ons vooral richtten op de Stad van de Zon met zon, wind en CO2 compensatie is daarna het perspectief meer gericht op energieneutraal in 2030. Dat vraagt om een diverse aanpak op vele terreinen en op diverse niveaus.

2. *De raad richt zich op concrete zaken en minder op de "lange lijn".*

Wij herkennen deze constatering en zien dit als een bevestiging van de brede en grote betrokkenheid van de raad bij het onderwerp. Het bevestigt ook de gezamenlijke zoektocht naar de aanpak en de aan te nemen rol in het proces van de energietransitie. Wij vinden het belangrijk om de komende tijd over de invulling van die verschillende rollen in gesprek te gaan. De rollen variëren van eigenaar van gebouwen tot (gedeeld) regievoerder tussen belangen van regionale en (inter)nationale instanties en vele rollen daartussen..

3. *Heerhugowaard presteert goed in vergelijking tot andere gemeenten maar aandacht en actie blijven nodig om in 2030 energieneutraal te worden.*

Dat wij goed presteren vergeleken met andere gemeenten is goed om te constateren maar is

Parelhof 1 | Postbus 390 | 1700 AJ Heerhugowaard
Telefoon: 14 072 | Fax: (072) 575 55 56 | E-mail: post@heerhugowaard.nl | Internet: www.heerhugowaard.nl
IBAN: NL94 BNGH 0285 0035 77

voor ons niet de drijfveer. Die zit in de overtuiging dat duurzaamheid in brede zin en duurzaam energiegebruik in het bijzonder belangrijk zijn het welzijn van onze inwoners en ondernemers. Tegelijkertijd geeft ons dat een verantwoordelijkheid om dat belang te dienen. Wij zijn ons er terdege van bewust dat de doelstelling energieneutraal 2030 veel inspanning vraagt. Tegelijkertijd weten we dat wij van veel partijen afhankelijk zijn om die doelstelling te halen. Het vraagt om een gezamenlijke aanpak die in veel opzichten nog ontdekt moet worden. Grote en kleine resultaten zijn nodig en we zullen zorgvuldig met onze capaciteit om moeten gaan om tot een juiste mix van maatregelen te komen.

4. *Heerhugowaard borgt niet dat er van uitgevoerde projecten ook daadwerkelijk geleerd wordt.*

Evalueren van projecten en aanpakken in onze organisatie vindt wel plaats maar niet systematisch. Dat geldt ook voor de door de rekenkamer bedoelde activiteiten. De kennis bij verschillende medewerkers is groot en die wordt veelvuldig aangesproken. Verbeteringen zijn mogelijk in het systematisch borgen en reproduceerbaar maken van die kennis.

Aanbevelingen

1. *Raad: maak een bewuste afweging ten aanzien van de rol die je op dit thema neemt.*

Deze aanbeveling voor de Raad nemen wij voor kennisgeving aan, waarbij we opmerken dat de rol die de Raad hierin voor zich zelf ziet mede invloed heeft op de rol van ons college in dit traject. Van onze kant willen we graag met de raad in gesprek over de rolverdeling, waarbij de raadsagenda voor de komende periode belangrijke inhoudelijke uitgangspunten geeft.

2. *Raad en college: stem de maatregelen die je neemt af op de samenstelling van je bevolking*

Deze aanbeveling richt zich met name op de wijze van communiceren met onze inwoners, waar wij graag onze ondernemers aan toevoegen. Het is inderdaad van belang dat we manieren van communicatie gebruiken die aansluiten bij de betrokken doelgroepen. Hierbij kan ook een meer locatie specifieke communicatie horen als het bijvoorbeeld gaat om de aanpak van een (deel van een) wijk. Ook vormen van participatie en democratische vernieuwing kunnen hieraan bijdragen. Wij onderschrijven het belang van een goede communicatiestrategie op de verschillende onderwerpen en verwachten dat het toenemende gebruik van data, zoals het onderzoek waar u aan refereert, ons daarbij kan ondersteunen.

3. *College: Maak zoveel mogelijk concreet wat er nodig is om in 2030 energieneutraal te zijn*

Dit lijkt vanzelfsprekendheid maar is één van de lastige opgaven. Op inhoud is aan te geven wat we willen bereiken en welke maatregelen daarvoor nodig zouden zijn, beredeneerd vanuit de nu beschikbare kennis over (toekomstige) technieken. Net zo belangrijk is wat ons betreft het krachten- en belangenveld waarin en waarmee we dat voor elkaar krijgen. Het vraagt volgens ons om een flexibele en diverse aanpak waarin de gemeente meerdere rollen tegelijk heeft en meer en minder invloed heeft. Wij verkennen binnen dat complexe netwerk de invulling van onze rollen zodanig dat de kans om in 2030 energieneutraal te kunnen zijn zo groot mogelijk wordt.

4. *Zet initiatieven en projecten zo op dat je er van kan leren*

In onze organisatie is het lerend en ontwikkelend vermogen groot; nieuwe zaken worden in het algemeen voortvarend aangepakt. Niet altijd wordt daarbij optimaal gebruik gemaakt van eerdere ervaringen en opgedane kennis. Wij ondersteunen uw aanbeveling om manieren te ontwikkelen die passen bij onze organisatie.

Overige opmerkingen

1. Op pagina 14 schrijft u: "(...)de keuze aan de ontwikkelaar laten bevordert juist de innovatie en een gunstige prijsstelling, zo verwachtte het college". Hierop kunnen we aanvullen dat zich in de praktijk inmiddels ook situaties voordoen - zoals bij de recente nieuwbouwoontwikkeling in het Stadshart - waarin de gemeente mede de keuze heeft bepaald voor het door de ontwikkelaar toe te passen energiesysteem.

2. Op pagina 15 staat een paragraaf over het levensloopbestendig maken en verduurzamen van woningen. Als aanvulling daarop vermelden we dat de regiogemeenten recent op basis van een evaluatie onderzoek hebben besloten de duur van het project te verlengen.

3. Op pagina 17 schrijft u over de stand van zaken rond de motie over energiecoaches. De procesmatige informatie is niet helemaal correct. Het college heeft de Raad op 23 augustus 2018 via een Informatiebrief geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek naar de energiecoaches waarin twee varianten met elkaar zijn vergeleken. In de brief is aangegeven dat het college een variant uitwerkt waarin de gemeente zelf de energiecoachfunctie organiseert.

4. Op pagina 27 onder 3 schrijft u dat er geen vastomlijnd pad ligt om de energietransitie te realiseren. Daarna geeft u aan dat er wel voortdurend een beweging vooruit is. Wij willen hierbij opmerken dat er inmiddels een concept energiepalet is opgesteld. Dit vormt de basis voor het plan van aanpak voor de komende jaren dat we nu op lokaal niveau aan het ontwikkelen zijn.

5. Ten slotte willen we u graag wijzen op een onderzoeksbericht van Telos van maart 2018 waaruit blijkt dat Heerhugowaard voorop loopt in de energietransitie bij gemeenten. Telos heeft een score ontwikkeld die de huidige voortgang bij de energietransitie in beeld brengt. Dit is gedaan op basis van een combinatie van een aantal indicatoren uit de Nationale Monitor Duurzame Gemeenten 2017, zoals het gas- en elektriciteitsverbruik, het gemiddelde energielabel van de woningen, de energieopbrengst uit zonne- en wind energie en de uiteindelijke emissie aan CO₂. Zie www.telos.nl.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Heerhugowaard,
namens hen,

H.J. Leemhuis
Directeur Regie en Ontwikkeling / loco-gemeentesecretaris

Nota van bevindingen

1

Beleid

In dit hoofdstuk schetsen we de ambities en doelen van de gemeente Heerhugowaard op het gebied van de energietransitie en (ecologische) duurzame ontwikkeling.

1.1 / Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019

Twee strategische prioriteiten voor duurzame ontwikkeling

Het uitgangspunt voor de ambities en doelen van de gemeente Heerhugowaard is de Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019. Waar in de periode 2013-2015 energieneutraliteit de hoofddoelstelling was van het Heerhugowaardse duurzaamheidsbeleid, is sinds 2016 een verbreding van deze doelstelling ingezet. In de nieuwe strategie worden twee strategische prioriteiten voor duurzame ontwikkeling gedefinieerd: 1) het verbreden van het duurzaamheidsbegrip en 2) ontwikkelingen rondom het thema energie.

Doelstellingen voor duurzame ontwikkeling worden met een brede bril bekeken

Traditioneel wordt onder duurzaamheid vooral het fysieke domein verstaan, waarbij het gaat om zaken als energie, klimaat en milieu. Naast deze smalle opvatting van duurzaamheid bestaat er ook een breder, meer inclusief duurzaamheidsbegrip. Het gaat dan niet langer alleen om het fysieke (ecologische) domein, maar ook om het sociale domein en economie. Duurzaamheid is met andere woorden meer dan het kapitaal *planet*. Het omvat net zo goed de kapitalen *people* en *purpose*.⁶ Van duurzame ontwikkeling kan daarom alleen sprake zijn als de groei op een of meerdere kapitalen niet ten koste gaat van een ander kapitaal. In lijn met de ambities die zijn vastgelegd in het collegeakkoord voor 2014-2018, omarmt de Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019 dit bredere duurzaamheidsbegrip.

Zeven speerpunten voor duurzame ontwikkeling op het gebied van energie

Onder het fysiek domein worden in de Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019 zeven thema's geschaard: bodem en grondwater, lucht, oppervlaktewater, natuur en landschap (inclusief openbaar groen), energie en klimaat, grondstoffen (afval) en hinder en calamiteiten. Van deze thema's wijst de Strategie energie expliciet aan als een tweede strategische prioriteit. Hierbij wordt de concrete ambitie opgenomen dat het streven om in 2030 energieneutraal te zijn, blijft gehandhaafd.

⁶ Heerhugowaard kiest hier bewust voor *purpose*, in plaats van het klassieke *profit*. *Purpose* omvat, zo wordt gesteld in de Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019, naast de financiële ook de maatschappelijke baten. Bovendien is de gemeente van mening dat uit de term iets van "zingeving" spreekt, wat naar eigen zeggen beter aansluit bij de intenties en ambities.

Binnen het thema energie worden in de Strategie Duurzame Ontwikkeling zeven speerpunten geformuleerd:

1. Bestaande bouw: Heerhugowaard kent veel woningen gebouwd vanaf de jaren '60, die veelal niet of nauwelijks geïsoleerd zijn. Aangezien voor woningen ongeveer 25% van het totale energiegebruik in Heerhugowaard wordt verbruikt, ligt hier een grote opgave.
2. Grootchalige zonne-energie: het college blijft dit als belangrijk speerpunt benoemen. De inzet is om de hoeveelheid zonnepanelensystemen in de gemeente substantieel te vergoten, met name door de focus te richten op ondernemers. Het college wil een voortrekkersrol blijven vervullen op dit terrein. Deze keuze betekent tegelijkertijd dat er bewust niet gekozen wordt voor een voortrekkersrol bij andere duurzame energiebronnen als biomassa, wind en water.
3. Warmtenet: het college streeft naar de realisatie van één warmtenet. In Heerhugowaard speelden verschillende initiatieven die niet met elkaar verbonden waren, maar die dat in de toekomst wel kunnen worden.
4. Alton: de glastuinbouw is in Heerhugowaard verantwoordelijk voor 30% van het totale energiegebruik. Hier zijn flinke besparingen te behalen en daarom wil het college de warmteleiding van HVC (het huisvuil-, afval- en grondstoffenbedrijf) naar het Altongebied doortrekken. Om dit (mede) financieel mogelijk te maken is een rijkssubsidie toegekend.
5. Mobiliteit: Het streven is om het station goed bereikbaar te maken, waar in de gemeente mensen ook vandaan komen en op welke manier ze ook naar het station reizen. Daarom wordt ingezet op voldoende parkeergelegenheid voor auto's en fietsen. Bovendien kijkt de gemeente naar mogelijkheden voor autodeling en elektrisch vervoer.
6. Gedrag: duurzaam gedrag betekent keuzes maken die passen bij de richting die is uitgezet. Dit gaat niet vanzelf, maar communicatie, voorlichting en nudging (gedragsprikkels) zijn nodig om de ambities te realiseren. Het gaat om informatievoorziening waarbij inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties niet alleen doelgroepen zijn, maar ook deelnemers. Bovendien wordt de keuzearchitectuur bij initiatieven dusdanig ingericht, dat de duurzame keuze het meest aantrekkelijk is.
7. Overig fysiek: In 2015 loopt Heerhugowaard in de Telos-monitor iets achter als het gaat om de kapitalen (kwaliteit van) oppervlaktewater en natuur en landschap (behoud van natuurlijke diversiteit). Het was nog niet duidelijk waardoor dit kwam, en dus ook niet hoe de achterstand goed gemaakt kan worden. Het plan was hier eerst onderzoek naar te doen.

De speerpunten beschrijven een aantal belangrijke opgaven voor het bereiken van de energiedoelstelling. Hoewel deze speerpunten de aandacht richten op waar kansen liggen om verduurzaming te realiseren, is er – anders dan een roadmap voor de periode 2008-2012 - geen concreet tijdspad met tussendoelen en -ambities richting energieneutraal in 2030 geformuleerd. Zoals in de gesprekken wordt aangegeven, is het behalen van energiebesparing en het verduurzamen van het energiegebruik geen lineair, maar een schoksgewijs proces. Het ontwikkelen en implementeren van maatregelen kost tijd, waardoor in sommige jaren relatief weinig (zichtbare) voortgang wordt geboekt en in andere jaren grote stappen worden gezet. Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat het zinvol kan zijn om vanuit de ambitie voor 2030 terug te redeneren naar wat er nu en de komende jaren voor nodig is om die ambitie te realiseren.

1.2 / (Boven)regionale doelstellingen

Regionale doelstellingen uitgewerkt in regionaal actieplan

Heerhugowaard is al jaren geleden toegetreden tot het Convenant of Mayors, een Europees netwerk van lokale en regionale autoriteiten die zich vrijwillig inzetten voor het terugdringen van fossiel energiegebruik en productie van duurzame energie. Ook de rest van de gemeenten binnen PORA (Portefeuillehouders Overleg Regio Alkmaar) gaven in 2014 aan toe te willen treden. Voor toetreding moeten organisaties een actieplan voor de realisatie van energiedoelstellingen opleveren. In regionaal verband is daarom een dergelijk actieplan opgesteld. Het college stemde op 27 januari 2015 in met dit actieplan.⁷ De overkoepelende doelstelling is dat in 2020 de CO₂-emissie is gedaald met 20% ten opzichte van 2008.⁸ 20% CO₂-emissie komt volgens het actieplan grofweg overeen met 20% energiebesparing/duurzame energie, behalve als er grote verschillen in besparing optreden

⁷ Collegebesluit 27 januari 2015, 'Regionaal actieplan voor energiebesparing en duurzame energie Regio Alkmaar'

⁸ De CO₂-emissie wordt berekend op basis van landelijke modellen.

tussen aardgas, motorbrandstoffen en elektriciteit.⁹ In de interviews werd aangegeven dat onlangs is besloten deze doelstelling te herijken.

Het actieplan beschrijft voor de sectoren Woningen, Transport & Mobiliteit, Bedrijven, Niet-commerciële dienstverlening en Duurzame energie de volgende zaken:

- / Welke opgave er ligt
- / Wat de bestaande initiatieven zijn
- / Wat initiatieven voor verdere energiebesparing zijn
- / Waar knelpunten liggen
- / Wat de rol van de gemeente is
- / Wie relevante actoren zijn

Ook zijn organisatorische afspraken vastgelegd in dit actieplan, zoals wie de voortrekker is in bepaalde trajecten om de uitvoering te stroomlijnen. De gemeente Heerhugowaard is voortrekker van het programma 'Bestaande woningbouw' (koop). Dit sluit aan bij de sector Woningen. In de interviews werd aangegeven dat de gemeente dit graag wilde omdat er binnen de organisatie al veel kennis aanwezig is omtrent dit thema, door projecten als de Stad van de Zon.

Bovenregionale samenwerking om eigen duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren of versnellen

Ook in bovenregionaal verband, namelijk in Noord-Holland Noord verband, wordt samengewerkt. De 17 gemeenten in Noord-Holland Noord zien kansen voor regionale samenwerking op het gebied van de duurzame samenleving. Op basis van collectieve gesprekken tussen de wethouders van de gemeenten uit de regio is een Actieplan Duurzaamheid Noord-Holland Noord opgesteld. De centrale vraag hierbij was: 'waar is bovenregionale samenwerking nodig voor het realiseren en/of versnellen van duurzaamheidsdoelstellingen?'. Een ambtelijke verkenning, waarin met 13 partners die werkzaam zijn in het gebied Noord-Holland Noord interviews werden gehouden, leverde acties op ten aanzien van vijf sporen:¹⁰

- / Circulair – grondstoffen
- / Circulair – biomassa
- / Energieneutrale nieuwbouw van woningen
- / Warmte
- / Zon als duurzame energiebron

Hoewel in het actieplan ook een algemene doelstelling is opgenomen, energieneutraal in 2040, werd met de centrale vraag ruimte gecreëerd voor de verschillen in doelstellingen tussen de gemeenten. In het actieplan wordt dan ook expliciet benoemd dat alle gemeenten eigen klimaat- en duurzaamheidsprogramma's met beleidsdoelstellingen en projecten hebben, waar het actieplan niet over gaat. Wel kan het zo zijn dat acties vanuit het actieplan van invloed zijn op de lokale programmering.¹¹

De verwachting van de gemeente Heerhugowaard is dat regionale samenwerking op het thema duurzaamheid zorgt voor het versnellen van de realisatie van de duurzaamheidsopgave, zo blijkt uit het B&W-advies.

Als aanvulling op het actieplan is een uitvoeringsprogramma opgesteld.¹² Per spoor zijn de gewenste doelen en resultaten opgenomen, de te nemen acties, en wat er nodig is aan geld en capaciteit. Ieder spoor kent een trekker. Heerhugowaard is de trekker voor het spoor 'warmte'.¹³

Veel regionaal contact; sluit aan bij het gemeentegrenzen overschrijdende karakter van energietransitie

Uit bovenstaande blijkt dat er veel contact is met omliggende gemeenten over dit thema. In de interviews werd aangegeven dat samenwerking tussen verschillende partijen noodzakelijk is om energiebesparing en

⁹ Als er relatief veel elektriciteit wordt bespaard of duurzaam wordt geproduceerd, is de CO₂-reductie groter dan de energiebesparing. Als de energiebesparing vooral bestaat uit besparing op aardgas, is de CO₂-reductie minder dan de energiebesparing. Zie Actieplan voor energiebesparing en duurzame energie in de regio Alkmaar 2015–2020, p. 5

¹⁰ Actieplan Duurzaamheid Noord-Holland Noord

¹¹ Actieplan Duurzaamheid Noord-Holland Noord, p. 2

¹² Uitvoeringsprogramma 2017 + 2018 – Actieplan Duurzaamheid Noord-Holland Noord

¹³ Collegebesluit 20 februari 2018, 'Vaststelling Actieplan en uitvoeringsprogramma Duurzaamheid NHN'

verduurzaming van het energieverbruik te realiseren. De uitdaging bij de energietransitie is om iedereen slim en efficiënt aan te haken, waarbij ervoor gezorgd moet worden dat het overstijgende belang voorop blijft staan. Overheden hebben een bijzondere rol in de samenwerking, namelijk het smeden en bevorderen van de samenwerking.

Dit maakt dat ook de samenwerking tussen de verschillende overheden in de regio belangrijk is. Alleen de gemeente en de tuinbouw zijn echt lokaal georganiseerd, andere relevante partijen opereren vaak regionaal. Nu moeten al die partijen aankloppen bij individuele gemeenten en vervolgens zelf de plannen aan elkaar koppelen. Als gemeenten samenwerken wordt dit makkelijker.

1.3 / Verschillende moties omtrent specifieke projecten

Door middel van verschillende moties heeft de gemeenteraad in de afgelopen jaren de mogelijkheid gecreëerd om projecten uit te werken die binnen de duurzame ontwikkelingsstrategie passen. Deze projecten komen in het volgende hoofdstuk aan bod. Op beleidsniveau is de motie 'Van gas los' nog relevant om hier te benoemen. Vóórdat in de Wet voortgang energietransitie (VET) werd opgenomen dat nieuwbouwwoningen waarvoor na 1 juli 2018 een vergunning werd aangevraagd, zonder gasaansluiting moeten worden gebouwd, had de gemeenteraad van Heerhugowaard al een motie van dezelfde strekking aangenomen.

Motie van gas los (2017)

Op 8 november 2017 heeft de gemeenteraad unaniem de motie aangenomen waarin het college wordt gevraagd te onderzoeken of Heerhugowaard vanaf 2018 alle nieuwbouw kan opleveren zonder gasaansluiting en dit waar mogelijk ook te realiseren. Daarnaast verzoekt de raad het college om de potentie van de warmtenetleiding te verkennen als één van de mogelijkheden om woningen los te krijgen van het gasnet. Tot slot wordt het college gevraagd om in overleg te treden met de regio om gezamenlijk te komen tot afspraken over het van gas los bouwen.

Op 1 februari 2018 stelt het college de raad in een raadsinformatiebrief op de hoogte van de volgende besluiten¹⁴:

1. aansluitingen op het gasnet bij nieuw te ontwikkelen projecten niet meer toe te staan;
2. aardgasvrije nieuwbouw te stimuleren bij lopende projecten;
3. de eis "Nul op de Meter" op te nemen in de tenders bij uitgifte van eigen grondgebied;
4. zodra wetgeving het mogelijk maakt de mogelijkheden te benutten om aardgasvrije gebieden aan te wijzen;
5. de keuze voor een alternatieve energievoorziening over te laten aan de ontwikkelaar;
6. dit beleid regionaal te stimuleren zodat een gelijk speelveld voor ontwikkelaars wordt gecreëerd.

Op 3 mei 2018 volgde in een raadsinformatiebrief de officiële beantwoording van de motie 'Van gas los'. Hierin werd uitgebreider ingegaan op het aardgasvrij bouwen, en in welke gevallen dit nog wel werd toegestaan. Inmiddels is het aansluiten van nieuwbouw op het aardgasnet wettelijk niet meer toegestaan. Daarnaast gaf het college aan de keuze voor een alternatieve energievoorziening aan de ontwikkelaar over te laten.¹⁵ De warmtenetleiding van HVC (zie hoofdstuk 2) is één van de mogelijkheden, maar er zijn er meer. Het college betoogde dat het verplichten van één variant een gezonde marktwerking in de weg zit. De keuze aan de ontwikkelaar laten bevordert juist de innovatie en een gunstige prijsstelling, zo verwachtte het college.

¹⁴ Raadsinformatiebrief 'Aardgasvrije nieuwbouw', 1 februari 2018

¹⁵ Raadsinformatiebrief 'beantwoording motie 'Van gas los'', 3 mei 2018

2

Uitvoering

In dit hoofdstuk wordt de voortgang op verschillende projecten omtrent energietransitie beschreven. Deze projecten clusteren we naar 'projecten rondom woningen', 'projecten rondom de warmte-koude energievoorziening', 'projecten rondom zonne-energie' en 'overige'.

In Heerhugowaard loopt een grote variëteit aan concrete projecten om de energietransitie te realiseren. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het levensloopbestendig maken van woningen, het realiseren van een warmte(-koude)net en het voorbereiden van het oprichten van een energiecoöperatie. Gesprekspartners geven aan dat dit past bij de wens om aan de slag te gaan, om praktisch bezig te zijn en vooruit te komen. Met veel van de speerpunten uit de Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019 is de gemeente dus aan de slag gegaan, de afgelopen jaren.

Op de speerpunten mobiliteit en natuur en landschap zijn er binnen de gemeente minder initiatieven ingericht dan op de andere speerpunten. In de interviews is hier wel het een en ander over aangegeven: bijvoorbeeld dat de gemeente het gebruik van deelauto's aanmoedigt, en dat duurzame mobiliteit een richtinggevend principe bij de ontwikkeling van het stationsgebied is. Ten aanzien van landschap werd nog aangegeven dat er een bijeenkomst is georganiseerd over de energietransitie en landschappelijke inpassing.

Voor het speerpunt 'gedrag' geven gesprekspartners aan dat er weinig projecten zijn gericht op gedragsprikkel (nudging). Een indirect voorbeeld wat hier wordt genoemd is de educatie over duurzaamheid op scholen. De verwachting is dat als kinderen thuis enthousiast vertellen over duurzaamheid, dit zorgt voor bewustwording op het thema bij ouders. Ook in de communicatie over de energietransitie is volgens gesprekspartners verbetering mogelijk. De uitdaging is om de urgentie van de energietransitie aan de hand van kleine en tastbare voorbeelden en doelen te verduidelijken. Op veel scholen wordt bijvoorbeeld stilgestaan bij energie en duurzaamheid door knutselprojecten met afval, zandloperjes voor de tijd dat de kraan open staat, een half uurtje zonder de lichten aan, enzovoorts.

2.1 / Projecten rondom woningen

Levensloopbestendig maken woningen

In de regio Alkmaar werd in september 2015 met voorrang aan het project 'verduurzamen en levensloopbestendig maken van bestaande particuliere koopwoningen' gewerkt.¹⁶ Met het project werd beoogd een verbinding te maken met het sociaal domein, waar het thema 'langer zelfstandig wonen' speelt. Het project bestaat uit een intensieve bewonersbenadering via een wijk-woningtype gerichte benadering. De beoogde effecten van het project waren onder andere dat meer woningeigenaren kennis zouden nemen van maatregelen die zij in huis kunnen treffen, en dat plaatselijke bedrijven een podium wordt geboden voor deze werkzaamheden. Dit zou er dan toe moeten leiden dat 2000 eigenaren maatregelen nemen om hun huis

¹⁶ Projectplan regio Alkmaar, Verduurzamen en levensloopbestendig maken van bestaande particuliere koopwoningen.

geschikt te maken voor langer zelfstandig wonen en/of hun huis aan te passen op een manier die energiebesparing oplevert.

Verwijzen naar het Duurzaam Bouwloket

Als bewoners meer informatie willen over het zelf verduurzamen van hun huis verwijst de gemeente deze inwoners naar het Duurzaam Bouwloket, zo gaven gesprekspartners aan. Het Duurzaam Bouwloket heeft ook wijkaanpakken voor de gemeente georganiseerd. Dit waren bijeenkomsten in de wijk waarbij een advies was opgesteld voor de 'standaard' woningen in die wijk. Het Duurzaam Bouwloket is een organisatie die deze diensten voor verschillende gemeenten verleent. Uit cijfers van het Duurzaam Bouwloket blijkt dat de website van het Duurzaam Bouwloket in de periode 1 januari – 1 oktober 2018 5340 unieke bezoekers uit Heerhugowaard kende. In totaal zijn over dezelfde periode bij het Duurzaam Bouwloket 739 in Heerhugowaard genomen duurzaamheidsmaatregelen bekend.

Nul op de meter (NoM) in De Draai

Om te voorkomen dat er woningen worden gebouwd die fossiele energie gebruiken, ondersteunt de gemeente Heerhugowaard het initiatief om Nul op de meter-woningen te bouwen in De Draai.¹⁷ Het ontwikkelen van Nul op de meter-huizen vraagt namelijk een extra investering van projectontwikkelaars.

De aanbieder van de woning en de afnemer van de woning sluiten met elkaar een energieprestatiegarantie-overeenkomst. De gemeente heeft een concept van een dergelijke overeenkomst ter beschikking gesteld van partijen die een Nul op de meter-woning afnemen of ontwikkelen.¹⁸ Per woning kan de gemeente vervolgens een financiële tegemoetkoming toekennen voor de meerkosten per woning, met een maximum van € 22.000,- per ontwikkelaar.¹⁹

2.2 / Projecten rondom warmte(-koude) energievoorziening

Meerdere initiatieven met energie uit warmte(-koude) voorziening

De vier partners In Holland, ZON Energie, gemeente Heerhugowaard en Kodi werken samen binnen het Waerdse Energie Circuit (WEC). Zij ondertekenden een samenwerkingsovereenkomst voor het realiseren van een duurzame energievoorziening op het bedrijventerrein 'De Zandhorst' en het glastuinbouwgebied 'Alton' om warmte, koude en elektriciteit verder uit te werken.²⁰ In de samenwerkingsovereenkomst is hiertoe een aanpak geformuleerd. Inmiddels wordt door Kodi als uitvoerende partij gezorgd voor levering van koude en warmte aan diverse bedrijven op de Zandhorst. Hier bestaan nog uitbreidingsmogelijkheden voor.

Een paar jaar later leverde HVC een strategische business case aan bij de gemeente voor een warmtenet in het Altongebied. Dit gebied is door de vele glastuinbouw een grootverbruiker van energie binnen de gemeente. HVC beschikte al over het Regionaal Warmtenet HAL en zag mogelijkheden om dit uit te breiden. In het voorstel schrijft HVC: 'Deze transportleiding kan de ruggengraat vormen van de toekomstige warmte-infrastructuur van Heerhugowaard'.²¹ Aan de raad werd gevraagd een garantstelling te geven van € 2.500.000,- (2,5 miljoen euro), welke zou vervallen bij het aansluiten van 2500 woningequivalenten. In 2017 is het bestaande warmtenet in de wijken Zuidwijk en Huijgenhoek op het warmtenet van HVC aangesloten.

Warmtenet HVC & Waerdse Energie Circuit

HVC gaf aan het warmtenet te willen doortrekken naar Heerhugowaard noord. Dat bood kansen voor de verduurzaming van (de kassen in) het Altongebied, een gebied in Heerhugowaard met veel verbruik. HVC vroeg

¹⁷ Raadsbesluit 22 maart 2016, 'Nul op de Meter (NoM)' in De Draai

¹⁸ Handreiking Energieprestatie NOM-woning Heerhugowaard

¹⁹ Raadsbesluit 22 maart 2016, 'Nul op de Meter (NoM)' in De Draai

²⁰ Intentieverklaring WEC, 11 september 2015

²¹ Memo Strategische Businesscase Warmtenet Alton, 14 augustus 2017

de gemeente hier garant voor te staan (ter waarde van 2,5 miljoen euro). De garantstelling van de gemeente zou een positief signaal afgeven aan de aandeelhouders van HVC, die nog moesten beslissen over het al dan niet ontwikkelen van het warmtenet. Op voornoemd verzoek heeft de raad op 28 november 2017 besloten voor de garantstelling te zorgen.²²

In de interviews werd aangegeven dat de warmteleiding momenteel wordt aangelegd, en dat deze naar verwachting in januari 2019 operationeel zou zijn.

Geïnterviewden gaven aan dat de gemeente het onwenselijk zou vinden om twee afzonderlijke warmte(-koude)netwerken te realiseren. Het belang om de partijen bij elkaar te brengen groeide. Daarom heeft de gemeente de regie genomen en heeft de gemeente op 16 november 2016 samen met 8 andere partijen een intentieverklaring ondertekend voor de oprichting van het "Slim Energienet Heerhugowaard" (SEnH). In dit samenwerkingsverband nemen naast de gemeente deel: de provincie, Alliander, de Rabobank, HVC, het WEC, ondernemingsvereniging Alton (OVAL), Ontwikkelingsbedrijf NHN en Woonwaard. Zo kunnen de plannen van verschillende partners bij elkaar gebracht worden. Het is volgens geïnterviewden technisch mogelijk om de netwerken van HVC en het WEC op elkaar aan te sluiten. Dit gaat waarschijnlijk gebeuren bij de ontwikkeling van het Stadshart, maar hoe dat precies wordt vormgegeven wordt nog uitgezocht. In de stuurgroep van het SEnH wordt ook de verbinding gezocht met andere partijen, zoals de gemeente Alkmaar en Langedijk, en met bedrijven die in de bodem werken, zoals PWN, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en bedrijven die glasvezelnetwerken aanleggen. Zo kan bijvoorbeeld de timing van werkzaamheden worden afgestemd. In de interviews werd een mooi voorbeeld gegeven van kennisdeling in deze stuurgroep. In het Altongebied was CO₂ nodig. Tijdens het overleg bleek dat het Hoogheemraadschap CO₂ over had. Vervolgens kon onderzocht worden of de beide partijen iets voor elkaar konden betekenen.

Opstellen warmtevisie om zicht te houden op alle ontwikkelmogelijkheden

In januari 2018 heeft het college besloten om een warmtevisie voor de gemeente Heerhugowaard op te laten stellen. Door een visie op te stellen beoogt de gemeente regie te houden op de energietransitie in Heerhugowaard. Zo kan de gemeente adequaat reageren op initiatieven en vragen van buitenaf. Tevens geeft deze visie een concreet beeld waar de 2500 woningequivalenten voor de garantstelling voor het uitrollen van het warmtenet van HVC aangesloten kunnen worden en waar de industriële restwarmte van het WEC kan worden afgezet. Zo kan de visie ook als input dienen voor de samenwerkingsovereenkomst die met HVC opgesteld wordt inzake de garantstelling. Ook brengt deze visie in beeld welke wijken/gebieden voor de gemeente kansrijk zijn om de energietransitie te starten, onafhankelijk van kansen die anderen zien.²³ De eerste fase van het opstellen van de warmtevisie is het opstellen van het document 'Energiepalet'. Het 'Energiepalet' wordt momenteel (eind oktober 2018) afgerond.

2.3 / Projecten met zonne-energie

(Voorbereiding van) oprichting coöperatie voor een postcoderoos

Sinds 1 januari 2014 geldt onder voorwaarden een regeling voor verlaagd tarief van de energiebelasting bij lokaal opgewerkte energie. Inwoners die samen eigenaar zijn van een productie-installatie en in een 'postcoderoos', dus een bepaald gebied gebaseerd op de postcodes in dat gebied, rondom de productie-installatie wonen, komen in aanmerking voor het verlaagde tarief. Op 12 december 2017 besloot het college van Heerhugowaard om in samenwerking met de coöperatie Kennemerwind voorbereidingen te treffen tot het oprichten van een dergelijke coöperatie voor een postcoderoos. De organisatie geeft aan dat de gemeente hiertoe overging omdat vanuit de inwoners geen initiatieven werden getoond. Indien het vooronderzoek een positief resultaat kent zal de gemeente, indien nodig, zelf ook participeren in de coöperatie. Zonnepanelen op het dak van het gemeentehuis zouden hiervoor als startpunt kunnen fungeren.²⁴ In de interviews is uitgelegd dat na onderzoek bleek dat het dak van het gemeentehuis alleen geschikt zou zijn na renovatie, waardoor de timing voor dit project niet geschikt was. Het opzetten van de postcoderoos wordt niet uitgesteld, maar de gemeente gaat op zoek naar een ander dak dat wel geschikt is. Op dit moment wordt vooruitlopend hierop door

²² Raadsbesluit 'Warmtenet – garantstelling HVC', 28 november 2017

²³ B&W-besluit 'Offerte DWA – regie op warmte', 23 januari 2018

²⁴ Collegebesluit 12 december 2017, 'Voorbereiding van oprichten coöperatie voor een postcoderoos'.

Kennemerwind een coöperatie opgericht onder de naam Duurzame Energiecoöperatie Heerhugowaard. Deze coöperatie zal naast de postcoderoos worden ingezet om de certificaten van de Windmolen Boekel, waarin de gemeente via de regionale Duurzame Energie Coöperatie Regio Alkmaar (DECRA) participeert, aan de man te brengen. Tot op heden is dit niet gebeurd omdat Heerhugowaard geen eigen coöperatie kent. Uiteindelijk zal de coöperatie moeten worden overgenomen door de inwoners van Heerhugowaard.

Zonnepanelenveld

De gemeenteraad en het college stonden positief tegenover het ontwikkelen van een zonnepanelenveld binnen de gemeente. Daartoe zijn verschillende mogelijkheden onderzocht. Met Ecorus is een overeenkomst gesloten voor het realiseren van een dergelijke zonneweide. Op 25 oktober werd het park officieel in gebruik genomen. Op dit moment is dit het enige zonnepanelenveld, maar wellicht volgen er meer. Bij alle zonnepanelenvelden moet goed gekeken worden naar de inpassing in het landschap, omdat zonnepanelen vaak voor langere tijd op een plek geïnstalleerd worden. Omdat er veel verzoeken binnenkomen voor een zonnepanelenveld, wordt door de organisatie overwogen om hier beleid voor te formuleren.

2.4 / Overige projecten

Motie verduurzamen gemeentelijke gebouwen (2016)

Op 26 januari 2016 nam de gemeenteraad unaniem een motie aan die het college opdraagt de eigen gebouwen binnen de gemeente zoveel als mogelijk en financieel haalbaar is, te verduurzamen. Hiertoe vroeg de raad het college om te inventariseren welke gemeentelijke gebouwen voor verduurzaming in aanmerking zouden komen tegen welke financiële implicaties (benodigde investeringen en terugverdientijd) en om alvast te beginnen met het verduurzamen van het gemeentehuis. Naar aanleiding van deze motie werd in de voorjaarsnota 2016 een bestemmingsreserve van € 200.000 opgenomen.

Op 26 september 2017 nam de gemeenteraad een collegevoorstel aan om € 18.000 van de reserve beschikbaar te stellen voor een onderzoek naar de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen. De gemeenteraad besluit daarnaast om de resterende reserve beschikbaar te stellen voor het realiseren van de verduurzaming van de meest rendabele en kansrijke projecten uit het onderzoek.

In dit kader stuurde het college op 8 mei 2018 een voorstel naar de raad om een uitvoeringskrediet van € 905.000 beschikbaar te stellen voor de verduurzaming van 12 gemeentelijke accommodaties (binnensportaccommodaties en theater Cool). De verduurzaming wordt gerealiseerd door het plaatsen van zonnepanelen en het vervangen van tl-verlichting door LED-verlichting. De gemeenteraad nam dit voorstel unaniem aan. De verbouwing van het gemeentehuis zal de komende jaren gerealiseerd worden.

Motie ecologisch duurzame wijk (2016)

Op 1 november 2016 nam de gemeenteraad unaniem een motie aan waarin het college werd verzocht te onderzoeken hoe haalbaar het is om een gedeelte van een wijk in te richten als ecologisch duurzaam binnen de bestaande bestemmingsplannen. De uitgangspunten van de ecologisch duurzame wijk zijn het integreren van ecologisch bouwen, organische vormgeving en permacultuur voor een vitaal ecosysteem.

Tussen februari en augustus 2017 wordt aan deze motie opvolging gegeven, door een student van de opleiding Landscape and Environment van InHolland onderzoek te laten verrichten naar de haalbaarheid van een ecologische wijk in het ontwikkelplan De Vaandel Zuid. In 2018 werd op basis van de resultaten van het onderzoek een raadsinformatiebrief opgesteld die op 1 februari 2018 is gedeeld met de gemeenteraad. In de brief wordt eveneens aangegeven hoe met de aanbevelingen van het onderzoek om zal worden gegaan in De Vaandel Zuid, maar ook op andere in- en uitbreidingslocaties. Het gaat hierbij om onderstaande uitgangspunten²⁵:

²⁵ Uitgangspunten zijn opgenomen in de raadsinformatiebrief 'terugkoppeling motie onderzoek ecologische duurzame wijk'. Gebaseerd op onderzoek van Thijs Schilder.

- Laat de ontwikkeling van een groenblauw netwerk tegelijkertijd met de ontwikkelingen in de Vaandel Zuid plaatsvinden in plaats van deze achteraf in te passen;
- Laat de langzaam verkeersroutes van de omgeving op dit groenblauw netwerk aansluiten voor een zo hoog mogelijke ruimtelijke kwaliteit waardoor ze aantrekkelijk worden om (recreatief) te gebruiken;
- Onderzoek de mogelijkheden om een sterke verbinding door middel van deze routes te leggen met het oude centrumgebied (Centrumwaard) en het stationsgebied om zo een sterkere (economische) positie van De Vaandel Zuid in de omgeving te creëren;
- Onderzoek de economische haalbaarheid van de ambitieladder, met aandacht voor synergie tussen maatregelen (trede 3 in de ambitieladder). Breng ook de baten in kaart die hier tegenover staan;
- Neem een verbindende en faciliterende rol aan om verschillende partijen bij elkaar te brengen en afspraken te maken over de verschillende maatregelen;
- Neem een duidelijk standpunt in met betrekking tot het ambitieniveau voor de groene en gezonde maatregelen waar initiatiefnemers aan zullen moeten voldoen;
- Ga in gesprek met stakeholders (o.a. bedrijven, (zorg)instellingen en bewoners) om draagvlak te creëren voor een groene en gezonde leefomgeving binnen Heerhugowaard.

In de raadsinformatiebrief wordt aangegeven dat veel van de ontwikkelingen en initiatieven in De Vaandel Zuid al aansluiten bij deze aanbevelingen. De ambitieladder kan eventueel wel dienen als hulpmiddel om voor een groene en gezonde omgeving voor gebruikers en bewoners te zorgen bij toekomstige in- en uitbreidingslocaties binnen Heerhugowaard. Eind oktober 2018 gaf de organisatie aan dat er tot op heden geen gebruik is gemaakt van de ambitieladder, maar dat deze mogelijkheid wel open blijft staan voor de toekomst.

Motie energiecoaches (2017)

De gemeenteraad nam op 18 april 2017 unaniem een motie aan waarin het college wordt verzocht te onderzoeken in hoeverre energiecoaches kunnen worden ingezet om de streefdoelen binnen de Strategie Duurzame Ontwikkeling 2016 t/m 2019 sneller en beter te bereiken. Uit het onderzoek – dat nog niet is gecommuniceerd naar de raad – is gebleken dat er op verschillende manieren vorm gegeven kan worden aan de energiecoach-functie. Omdat het onderzoek nog niet is gepresenteerd aan de raad, gaat de rekenkamer hier in dit rapport niet verder op in.

3

Heerhugowaard in beeld

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de gemeente Heerhugowaard scoort op kernaspecten van ecologische duurzaamheid en in het bijzonder de energietransitie.

Energieneutraal verwijst – in termen van het Planbureau voor de Leefomgeving – naar “een situatie waarin klimaatverandering beperkt blijft”.²⁶ Om dit te bereiken moet de CO₂-uitstoot flink worden verminderd. Dit kan worden bereikt door minder energie te gebruiken en door die energie zoveel mogelijk uit hernieuwbare bronnen te halen. Voor de Heerhugowaardse ‘foto’ van waar de gemeente staat in de energietransitie, maken we daarom gebruik van indicatoren over CO₂-uitstoot, het energieverbruik in de gemeente (elektriciteit en warmte) en het aandeel hernieuwbare energie (elektriciteit en warmte). We baseren ons hierbij op cijfers uit de periode 2012-2016²⁷, afkomstig uit de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat, de Energiemonitor van HVC, de Klimaatmonitor (ook bekend als waarstaatjegemeente.nl) en de Monitor Duurzame Ontwikkeling van Telos.²⁸

De sterke inzet en hoge ambities op het terrein van energie zijn terug te zien in de stand van zaken in de gemeente Heerhugowaard als het gaat om ecologische duurzame ontwikkeling. Heerhugowaard scoort relatief goed op het onderdeel energie in de Telos-monitor, zeker in vergelijking met andere gemeenten in Nederland. Aanvullende cijfers uit onder meer de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat bevestigen dit, hoewel er ook nog een grote opgave ligt.

De strategie duurzame ontwikkeling 2016-2019 benoemt naast energie een zestal andere thema’s behorend bij de ecologische dimensie van duurzaamheid: bodem en grondwater, lucht, oppervlaktewater, natuur en landschap (inclusief openbaar groen), grondstoffen (afval) en hinder en calamiteiten. In vergelijking met het thema energie, lijkt er echter minder expliciete aandacht te zijn in de raad voor deze thema’s. De cijfers in de Telos-monitor over de stand van zaken in Heerhugowaard op deze thema’s weerspiegelen dit. Op de thema’s bodem en luchtkwaliteit scoort de gemeente goed, terwijl natuur en landschap, afval en grondstoffen, water en hinder en calamiteiten een wisselend beeld laten zien.

²⁶ Themasite Energietransitie Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), 2018, te raadplegen via:

<http://themasites.pbl.nl/energietransitie/>

²⁷ Cijfers over de jaren 2017 en 2018 zijn op dit moment, eind oktober 2018, nog niet bekend. Dit betekent dat veranderingen in CO₂-uitstoot, energieverbruik en duurzame energie die zich in de afgelopen twee jaar hebben voorgedaan, bijvoorbeeld als gevolg van genomen maatregelen, nog niet zichtbaar zijn.

²⁸ Voor een deel baseren de Energiemonitor van HVC en waarstaatjegemeente.nl zich op de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. De Energiemonitor van HVC bevat daarnaast eigen cijfers en waarstaatjegemeente.nl gebruikt onder meer ook cijfers vermeld in Telos-rapportages.

3.1 / Heerhugowaard en de energietransitie

Energieverbruik

Op basis van gegevens uit de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat²⁹ is het totale energieverbruik (gas, warmte, elektriciteit en voertuigbrandstoffen) in de gemeente Heerhugowaard tussen 2012 en 2016 met 15.5% gedaald, van 5.085 terrajoule (TJ) tot 4.305 TJ. Het gasgebruik is hoger dan het elektriciteitsverbruik. In 2016 bijvoorbeeld werd 2.525 TJ aan gas gebruikt en 780 TJ aan elektriciteit. In de energiemonitor van HVC worden op dit punt net andere cijfers vermeld. Volgens deze monitor is het totale energieverbruik tussen 2012 en 2016 gedaald van 5.067 TJ naar 4.224 TJ, een daling van 16.6%. Het is op basis van de gepresenteerde gegevens en de gesprekken die we hebben gevoerd niet duidelijk hoe dit verschil te verklaren is.

Tabel 1: Energieverbruik in Heerhugowaard (gebaseerd op gegevens Klimaatmonitor, tenzij anders aangegeven)

Indicator	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal energieverbruik					
Totaal energieverbruik Heerhugowaard in TJ	5.085	4.761	4.437	4.287	4.305
Totaal warmteverbruik Heerhugowaard in TJ	3.289	2.999	2.704	2.538	2.525
Totaal elektriciteitsgebruik Heerhugowaard in TJ	847	825	801	784	780
Totaal energieverbruik Heerhugowaard in GJ (gigajoule) per inwoner	97	90	83	80	80
Energieverbruik per sector					
Totaal energieverbruik Industrie, Energie, Afval en Water (kWh en m3 opgeteld in TJ)	n.b. ³⁰	416	394	409	n.b. ³¹
Totaal energieverbruik Landbouw, bosbouw en visserij (kWh en m3 in TJ)	1.872	1.651	1.411	1.209	1.170
Totaal Verkeer en vervoer Heerhugowaard in TJ	949	937	932	965	1000
Totaal elektriciteitsgebruik Woningen, in TJ per jaar	245	241	237	233	227
Totaal gasverbruik Woningen (temperatuur gecorrigeerd), in TJ per jaar	826	807	796	782	766
Aantal inwoners in Heerhugowaard ³²	52.483	52.893	53.307	53.554	53.927

Hoewel het energieverbruik het meest gedaald is in de sector landbouw, bosbouw en visserij³³, is dit nog steeds de sector waar het energieverbruik het hoogst is. Het energieverbruik van woningen staat op een tweede plaats, maar is eveneens gedaald in 2016 ten opzichte van 2012 (zie tabel 1).

Waar het energieverbruik van woningen en van landbouw, bosbouw en visserij in de gehele periode 2012-2016 jaarlijks daalde, zien we in de categorie industrie, energie, afval en water echter iets anders. Tot en met 2014 daalde het energieverbruik in de industrie tot 395 TJ, waarna het weer toe nam. Iets soortgelijks geldt voor de sector verkeer en vervoer. In 2012 was het energieverbruik daar 949 TJ, wat daalde tot 932 TJ in 2014. In de jaren daarna steeg het energieverbruik van verkeer en vervoer weer en het was in 2016 hoger dan in 2012. Bij het beoordelen van de vraag of Heerhugowaard op koers ligt voor het behalen van de eigen doelstellingen, is het van belang om dit ook mee te nemen.

²⁹ De klimaatmonitor wordt doorlopend geüpdatet. De cijfers die in dit hoofdstuk worden gebruikt, zijn overgenomen op 8 oktober 2018.

³⁰ In de Energiemonitor van HVC zijn hierover wel gegevens bekend. Daarin wordt aangegeven dat het totaal energieverbruik Industrie, Energie, Afval en Water (kWh en m3 opgeteld in TJ) in 2012 420 TJ was

³¹ In de Energiemonitor van HVC zijn hierover wel gegevens bekend. Daarin wordt aangegeven dat het totaal energieverbruik Industrie, Energie, Afval en Water (kWh en m3 opgeteld in TJ) in 2016 413 TJ was

³² Gebaseerd op CBS-data

³³ In de energiemonitor van HVC wordt naar deze categorie verwezen als de sector landbouw, bosbouw en veehouderij.

In vergelijking met het gemiddelde energieverbruik in Nederland, zowel per gemeente als per inwoner, is het verbruik in Heerhugowaard lager (7.108 TJ in gemeenten gemiddeld ten opzichte van 4.305 TJ in 2016). Voor een deel is dit ook te verklaren doordat Heerhugowaard een relatief jonge woningvoorraad heeft (40% van de woningen is gebouwd na 1985).³⁴ Ten opzichte van de gemeenten in de regio Alkmaar is alleen het absolute energieverbruik in Alkmaar hoger dan dat in Heerhugowaard (7.669 TJ ten opzichte van 4.305 TJ in 2016)³⁵. Dit past bij de gemeentegrootte van Alkmaar en Heerhugowaard ten opzichte van de grootte van de andere gemeenten in de regio. Tegelijkertijd is het energieverbruik uitgedrukt in het gemiddelde verbruik per inwoner in Heerhugowaard relatief hoog ten opzichte van de andere gemeenten in de regio Alkmaar. De Energiemonitor van HVC wijst in dit opzicht naar de aanwezigheid van de glastuinbouw in het Altongebied als verklaring.

Aandeel hernieuwbare energie

In de periode 2012-2016 neemt het aandeel hernieuwbare energie in de gemeente Heerhugowaard toe. Was de duurzame energieproductie in 2012 nog 121 TJ, in 2016 is dat gestegen tot 138 TJ, volgens de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. Dit betekent dat in 2016 3.2% van het energieverbruik afkomstig is uit duurzame energie. In de gemeente wordt duurzame energie geproduceerd door bijvoorbeeld wind op land, zonnestroom, houtkachel warmte, warmte-koude opslag en biobrandstoffen in het wegverkeer. In de energiemonitor van HVC worden net andere cijfers genoemd voor het aandeel hernieuwbare energie in Heerhugowaard. Dit komt onder meer doordat de energiemonitor ook HVC energie uit afval en HVC energie uit aandelen meetelt in het berekenen van het aandeel hernieuwbare energie.³⁶ Dit betekent dat volgens de energiemonitor het aandeel hernieuwbare energie in 2016 niet 3.2% is, maar 5.7% (ofwel 240 TJ).

Indicator	2012	2013	2014	2015	2016
Percentage hernieuwbare energie [%]	2,4%	2,6%	3,1%	3,2%	3,2%
Totaal hernieuwbare energie [TJ]	121	126	137	139	138
Hernieuwbare energie per categorie					
Percentage hernieuwbare energie voor vervoer [%]	2,9%	2,8%	3,3%	3,0%	2,3%
Totaal hernieuwbare energie voor vervoer [TJ]	27	26	31	29	23
Percentage hernieuwbare warmte [%]	0,9%	1,0%	1,2%	1,3%	1,7%
Totaal hernieuwbare warmte [TJ]	29	31	32	34	44
Percentage hernieuwbare elektriciteit [%]	7,6%	8,3%	9,2%	9,7%	9,2%
Totaal hernieuwbare elektriciteit [TJ]	64	69	74	76	72

Elke bron draagt in verschillende mate bij aan het aandeel hernieuwbare energie in Heerhugowaard. Hier biedt de energiemonitor van HVC de meest gedetailleerde informatie. Het grootste deel, 66 TJ, is in 2016 afkomstig uit HVC energie uit aandelen.³⁷ Ook wind op land draagt substantieel bij aan de duurzame energieproductie in de gemeente. Hoewel de 49 TJ hieruit in 2016 lager is dan bijvoorbeeld de 60 TJ in 2015, is het nog steeds goed voor een vijfde van de duurzame energie in Heerhugowaard. De daling in energieproductie door wind op land komt doordat er in 2016 minder wind was dan in 2015.³⁸

Bij HVC energie uit aandelen en zonnestroom zien we de grootste stijging in energieproductie tussen 2012 en 2016. De 66 TJ die HVC energie uit aandelen in 2016 opleverde, was 33 TJ in 2012. Dit is dus een verdubbeling. In de Energiemonitor van HVC wordt als reden genoemd de oplevering van een nieuw windturbinepark op zee (Borkum West II) waar HVC een substantieel aandeel in heeft en het Gemini Offshore Wind Park dat in 2016 al gedeeltelijk operationeel was. Bij zonnestroom zien we dat de 7 TJ die in 2012 uit deze bron afkomstig, in 2016

³⁴ Telos duurzaamheidsbenchmark, 2018

³⁵ Gebaseerd op gegevens in de Klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. Ten opzichte van de gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Heiloo, Langedijk, Uitgeest

³⁶ Gebaseerd op de Energiemonitor HVC, 2018. Bij HVC energie uit aandelen gaat het om de energie die door HVC wordt opgewekt maar die niet toe te rekenen is aan gemeenten op basis van de hoeveelheid afval die voor de betreffende gemeente is verwerkt. Het gaat hierbij om zon- en windenergie en om geïmporteerd afval en bedrijfsafval. De energie die hieruit afkomstig is, wordt aan de aandeelhoudende gemeenten en waterschappen toebedeeld op basis van de hoeveelheid aandelen die zij in HVC hebben

³⁷ Bij het uitsplitsen van het aandeel duurzame energie uit de verschillende bronnen baseren we ons op de Energiemonitor HVC, 2018

³⁸ Energiemonitor HVC, 2018, p. 11

is gestegen tot 27 TJ. Hoewel in mindere mate dan bij de HVC energie uit aandelen en de zonnestroom, zien we ook dat de duurzame energieproductie via warmte-koudeopslag stijgt, namelijk van 5 TJ in 2012 naar 17 TJ in 2016. Door uitbreiding van de capaciteit in 2017 en 2018 wordt verwacht dat het aandeel duurzame energie uit deze bron stijgt. De overige bronnen van duurzame energie blijven min of meer constant in de periode 2012-2016.

Zo is houtkachelwarmte goed voor 27 TJ energie in 2016 (in 2012 was dat 23 TJ), biobrandstoffen in het wegverkeer dragen in 2016 eveneens 27 TJ bij (ten opzichte van 25 TJ in 2012) en de HVC energie uit afval is 25 TJ (waar dat in 2012 24 TJ was).

Het totaal aan hernieuwbare energie dat in de gemeente Heerhugowaard wordt geproduceerd ligt lager dan de gemiddelde energieproductie berekend over alle Nederlandse gemeenten. Waar in Heerhugowaard 138 TJ of 240 TJ duurzaam wordt geproduceerd in 2016 (afhankelijk van welke monitor wordt gevolgd), ligt het gemiddelde voor Nederlandse gemeenten in dat jaar op 286 TJ (ofwel 6%).³⁹ Vergeleken met de andere gemeenten in de regio Alkmaar, produceert alleen de gemeente Alkmaar in absolute aantallen TJ meer duurzame energie dan de gemeente Heerhugowaard. Houden we hierbij ook rekening met het inwoneraantal van de verschillende gemeenten, dan zit Heerhugowaard in de hoge middenmoot: in Bergen en in Langedijk wordt in 2016 gemiddeld per inwoner meer duurzame energie geproduceerd dan in Heerhugowaard. In Castricum, Heiloo, Uitgeest en Alkmaar is de gemiddelde duurzame energieproductie per inwoner juist lager dan in Heerhugowaard.

Heerhugowaard springt er in de regio Alkmaar uit wat betreft zonnestroom. Voor deze energiebron levert Heerhugowaard de grootste bijdrage van alle gemeenten in de regio, zowel in aandeel opgewekte stroom (29% van alle zonnestroom in de regio) als in het aantal PV-installaties (31% van alle installaties in de regio). De Energiemonitor van HVC wijst hier met name op de Stad van de Zon, waardoor Heerhugowaard een voorsprong heeft op anderen.

CO₂-uitstoot

Het energieverbruik en de ontwikkelingen in hernieuwbare energie tonen een samenhang met de CO₂-uitstoot. Immers, hoe minder energie wordt verbruikt en hoe groter het aandeel hernieuwbare energie is, hoe lager de CO₂-uitstoot. In 2016 is de totaal bekende CO₂-uitstoot in Heerhugowaard volgens de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat 314 kiloton. Vergeleken met de 359 kiloton CO₂-uitstoot in 2012, is de uitstoot daarmee met 12.5% gedaald. De meeste uitstoot in 2016 komt voor rekening van de woningen in Heerhugowaard (77 kiloton CO₂), gevolgd door de uitstoot door landbouw, bosbouw en visserij (74 kiloton CO₂). Verkeer en vervoer dragen 71 kiloton bij aan de CO₂ uitstoot in 2016.⁴⁰

Indicator	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal CO ₂ -uitstoot Heerhugowaard (in tonnen)	359.438	n.b. ⁴¹	n.b. ³⁷	322.323	314.486
CO₂-uitstoot per sector (selectie)					
Totaal CO ₂ -uitstoot Industrie, Energie, Afval en Water (in tonnen)	n.b. ⁴²	35.602	34.832	37.210	n.b. ⁴³
Totaal CO ₂ -uitstoot Landbouw, bosbouw en visserij (in tonnen)	115.774	102.465	89.045	77.235	74.118
Totaal CO ₂ -uitstoot Verkeer en vervoer (in tonnen)	67.334	66.635	65.936	68.493	70.944
Totaal CO ₂ -uitstoot Woningen (in tonnen)	82.063	81.116	81.169	81.739	77.368

³⁹ Gebaseerd op gegevens uit de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat

⁴⁰ Gebaseerd op gegevens uit de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat

⁴¹ In de energiemonitor van HVC zijn hierover wel gegevens bekend. Daarin wordt aangegeven dat de totale CO₂-uitstoot in 2013 in Heerhugowaard 343 kiloton was en in 2014 325 kiloton. De cijfers voor de overige jaren zijn in de energiemonitor net andere cijfers opgenomen dan in de klimaatmonitor, maar de trend gaat in dezelfde richting. De energiemonitor noemt voor 2012 een totale CO₂-uitstoot in Heerhugowaard van 357 kiloton, in 2015 was dat 322 kiloton en in 2016 319 kiloton

⁴² In de energiemonitor van HVC zijn hierover wel gegevens bekend. Daarin wordt aangegeven dat het totaal CO₂-uitstoot Industrie en Energie in 2012 35 kiloton was

⁴³ In de energiemonitor van HVC zijn hierover wel gegevens bekend. Daarin wordt aangegeven dat het totaal CO₂-uitstoot Industrie en Energie in 2016 38 kiloton was

Ten opzichte van 2012 is de CO₂-uitstoot het meest gedaald in de sector landbouw, bosbouw en visserij. Waar de CO₂-uitstoot in deze sector 74 kiloton was in 2016, lag deze volgens de klimaatmonitor op 116 kiloton in 2012. Dit is een daling van 36.2%. Deze daling is te verklaren in het licht van de daling in energiegebruik als gevolg van de afname in het areaal glastuinbouw in de gemeente en het overstappen van bedrijven naar gewassen die minder warmte nodig hebben (zoals in de Energiemonitor van HVC genoemd). De CO₂-uitstoot van woningen is over het geheel genomen met 6% gedaald in de jaren 2012-2016, namelijk van 82 kiloton in 2012 naar 77 kiloton in 2016. Nemen we hierin ook de ontwikkeling in het aantal woningen in Heerhugowaard mee, dan zien we een procentueel grotere reductie. De gemiddelde CO₂-uitstoot per woning daalde met 10.2% tussen 2012 en 2016 van 3.9 ton naar 3.5 ton.⁴⁴

Waar de CO₂-uitstoot van woningen en in de landbouw, bosbouw en visserij is afgenomen, is deze in de jaren 2012-2016 van verkeer en vervoer en van industrie, energie, afval en water juist toegenomen. Was de CO₂-uitstoot van verkeer en vervoer in 2012 nog 67 kiloton, in 2016 was dat 69 kiloton; een stijging van 5.3%. In de categorie industrie, energie, afval en water heeft de klimaatmonitor alleen voor 2013, 2014 en 2015 gegevens beschikbaar. In deze periode steeg de CO₂-uitstoot van 36 kiloton in 2013 naar 37 kiloton in 2015, een stijging van 2.7%. In de energiemonitor van HVC zijn voor deze sector wel cijfers voor de gehele periode 2012-2016 opgenomen. Deze cijfers laten zien dat de CO₂-uitstoot van de industrie en energie in 2012 35 kiloton bedroeg en in 2016 38 kiloton, een stijging van 8.5%.

In vergelijking met de gemiddelde CO₂-uitstoot in Nederland, zowel uitgedrukt per gemeente als per inwoner, ligt de CO₂-uitstoot in Heerhugowaard lager dan voor heel Nederland. In 2016 is in Nederland de gemiddelde CO₂-uitstoot per gemeente 358.6 kiloton en per inwoner 8.1 ton.⁴⁵ In Heerhugowaard is dat in hetzelfde jaar respectievelijk 314.4 kiloton en 5.8 ton.⁴⁶ Binnen de regio Alkmaar is de CO₂-uitstoot in Heerhugowaard na de gemeente Alkmaar het hoogste. Dit is te verklaren door de aanwezigheid van het Altongebied binnen de grenzen van Heerhugowaard.⁴⁷ De overige gemeenten in de regio Alkmaar (met uitzondering van Alkmaar zelf) zijn kleiner dan Heerhugowaard en kennen een andere economische structuur.

3.2 / Stand van zaken overige facetten ecologische duurzame ontwikkeling

Naast energie maken ook bodem, luchtkwaliteit, hinder en calamiteiten, water, natuur en landschap en afval en grondstoffen onderdeel uit van de ecologische dimensie van duurzaamheid. We volgen hierbij de definitie en operationalisering die Telos aan deze duurzaamheidsdimensie heeft gegeven.

Op deze aspecten van ecologische duurzaamheid laat de foto van Heerhugowaard een wisselend beeld zien, zo blijkt uit de duurzaamheidsbenchmark van Telos.⁴⁸ Waar de gemeente goed scoort als het bijvoorbeeld gaat om het aantal spoedlocaties, de emissie van koolstofdioxide en stikstofdioxide, behaalt de gemeente minder hoge scores voor zaken als het risico op overstromingen, geluidbelasting, lichtbelasting en de hoeveelheid afval. Hoe dit komt en hoe deze scores te duiden zijn, geeft de duurzaamheidsbenchmark van Telos geen antwoord op.

Bodem

Het aspect 'bodem' (in Telos-termen de 'voorraad bodem') laat overwegend een positief beeld zien in de gemeente Heerhugowaard. Er zijn geen ecologische en humane spoedlocaties. Daarnaast laat de benchmark zien dat het opbrengen van fosfaat en stikstof in de vorm van uitgereden mest verbeterde scores laat zien ten opzichte van eerdere jaren. Tegelijkertijd valt in Heerhugowaard op dat er een relatief groot aandeel verhard oppervlak is in de gemeente. Dit betekent dat een relatief hoog percentage van de oppervlakte in de gemeente afgedicht is.

⁴⁴ De cijfers in de energiemonitor van HVC liggen voor deze sectoren net anders dan in de klimaatmonitor, maar de trend in de cijfers is hetzelfde. De cijfers in de energiemonitor van HVC zijn als volgt:

- In de sector landbouw, bosbouw en visserij was de CO₂-uitstoot in 2016 75 kiloton ten opzichte van 116 kiloton in 2012
- De CO₂-uitstoot van woningen bedroeg 79 kiloton in 2016, ten opzichte van 81 in 2012
- Over de gemiddelde CO₂-uitstoot per woning bevat de Energiemonitor van HVC geen gegevens

⁴⁵ Uit de klimaatmonitor volgt dat in 2016 de totaal bekende Nederlandse CO₂-uitstoot 139.856.070 ton bedroeg. In 2016 waren er 390 gemeenten en 17.2 miljoen inwoners in Nederland (zie CBS-gegevens)

⁴⁶ Uitgaande van 53.927 inwoners in Heerhugowaard in 2016, volgens CBS-gegevens

⁴⁷ Energiemonitor HVC, Regio Alkmaar, 2018

⁴⁸ Duurzaamheidsbenchmark Heerhugowaard, Telos, 2018

Luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit laat in Heerhugowaard volgens de Telos-monitor een zeer positief beeld zien. Er zijn zeer goede scores op de emissie en concentratie van fijnstof, de emissie van koolstofdioxide en de emissie en concentratie van stikstoffen. Met andere woorden: de lucht in Heerhugowaard is door de bank genomen schoon.

Hinder en calamiteiten

Het aspect hinder en calamiteiten gaat over de vraag in hoeverre inwoners in het dagelijks leven overlast ondervinden van geur, licht of geluid, zo wordt gesteld in de duurzaamheidsbenchmark van Telos. Bovendien valt het risico dat inwoners het slachtoffer worden van rampen, zoals aardbevingen of overstromingen, onder dit aspect van ecologische duurzaamheid. De resultaten voor de gemeente laten een wisselend beeld zien.

Waar inwoners van Heerhugowaard relatief weinig overlast ondervinden door stank, stof of vuil en er een laag risico op aardbevingen bestaat, is de licht- en geluidbelasting relatief hoog. Niet alleen is het landoppervlakte in de gemeente belast met een geluidsniveau van minimaal 55 dB relatief hoog, ook geven relatief veel mensen aan dat zij vaak hinder ondervinden van geluid in hun buurt. Daarnaast is er in de gemeente een relatief hoog risico bij overstromingen. Dat wil zeggen: er is een relatief hoog aantal getroffen inwoners per km² bij een overstroming met middelgrote kans.

Water

Net als bij het aspect hinder en calamiteiten, laat ook het aspect water een wisselend beeld zien. Er is een goede score op de kwaliteit van drinkwater. Ook is de ecologische toestand van het water licht toegenomen ten opzichte van 2014, zo wordt in de duurzaamheidsbenchmark van Telos vermeldt. Aan de andere kant scoren de chemische toestand van het oppervlaktewater en de emissies van fosfor en stikstof relatief laag, ondanks dat deze scores door de tijd heen zijn verbeterd.

Natuur en landschap

Bij het aspect natuur en landschap is het uitgangspunt in de duurzaamheidsbenchmark van Telos dat de natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden, dat de natuur zoveel mogelijk in stand wordt gehouden en waar mogelijk versterkt en dat de natuur bereikbaar is. In dit kader wordt daarom gekeken naar de afstand tot openbaar groen, de afstand tot recreatief binnenwater, het aandeel van de oppervlakte in de gemeente dat bestaat uit bos of ander natuurlijk terrein, het aantal waargenomen diersoorten in de gemeente en het aantal 'rode lijst' soorten dat is waargenomen in de gemeente. De resultaten voor Heerhugowaard laten zien dat de gemeente in de Telos-terminologie uitstekend scoort op de afstand tot recreatief binnenwater. Ook op de afstand tot openbaar groen laat de gemeente een goede score zien, die sinds 2014 is verbeterd. Anderzijds scoort de gemeente minder positief op de aspecten soortenrijkdom (aantal waargenomen diersoorten in de gemeente) en de oppervlakte in de gemeente bestaande uit bos of ander natuurlijk terrein.

Afval en grondstoffen

Op het terrein van afval en grondstoffen is in Heerhugowaard ruimte voor substantiële verbetering. Het uitgangspunt is dat er wordt toe gewerkt naar een afvalloze samenleving. Het nuttig toepassen van afvalstoffen spaart grondstoffen en energie, waardoor ook de uitstoot van CO₂ vermindert en er minder afval hoeft te worden verbrand of gestort.

Het aantal kilo huishoudelijk restafval per inwoner laat een redelijk positieve score zien, die zich ook gunstig heeft ontwikkeld sinds 2014. Op de totale hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner, evenals op het aantal kilo gescheiden ingezameld GFT afval, het gescheiden ingezameld oud papier en karton, het gescheiden ingezameld verpakkingsglas en het gescheiden ingezameld of nagescheiden kunststofverpakkingsmateriaal behaalt de gemeente Heerhugowaard minder goede scores.

4

Lessen voor de energietransitie

Algemene lessen energietransitie

In het kader van dit onderzoek vond op 18 september een duidingssessie plaats met zeven medewerkers van de gemeente die in hun dagelijks werk te maken hebben met duurzaamheid en de energietransitie. Ter voorbereiding op deze sessie hebben de onderzoekers gesproken met twee experts van TNO. De bevindingen uit het onderzoek zijn gedeeld met deze experts. Uit dit gesprek heeft de rekenkamer de volgende vijf aandachtspunten gedistilleerd voor het versnellen van de energietransitie in Heerhugowaard:

1. Stem de maatregelen die je neemt af op de samenstelling van je bevolking. De betrokkenheidsprofielen, die de rekenkamer presenteerde in het onderzoek naar opkomstbevordering (2018) kunnen hiervoor gebruikt worden.
2. Maak de energietransitie makkelijk en aantrekkelijk. Er is veel informatie, als gemeente kun je te bewandelen wegen voor inwoners zichtbaar maken.
3. Zet initiatieven zo op dat je er van kunt leren. Dit lijkt nu nog niet altijd te gebeuren in Heerhugowaard.
4. Accepteer dat je er als gemeente flink aan zult moeten trekken, en realiseer je dat je hier ook de juiste partij voor bent.
5. Zorg dat duidelijk is wat er nodig is om het gestelde doel (energie neutraal in 2030) te bereiken. Er wordt in Heerhugowaard nu voornamelijk in scenario's gesproken, zoals het effect dat 'alle woningen van het gas af' of het 'Alton-gebied energie neutraal' zouden hebben.

Deze lessen dienden als uitgangspunt voor de duidingssessie met ambtenaren van de gemeente Heerhugowaard die betrokken zijn bij het team Duurzaamheid. Stellingen, gebaseerd op elk van de lessen, zijn gebruikt als startpunt voor het gesprek. Hieronder lichten we de lessen verder toe en maken we inzichtelijk hoe de aanwezigen hierover dachten in relatie tot de specifieke praktijk in Heerhugowaard. Waar mogelijk wordt ook aangegeven wat hier in de interviews over is gezegd.

1. Stem maatregelen en communicatie af op leefstijl inwoners

In het gesprek met TNO kwam naar voren dat inwoners heel verschillende redenen hebben om al dan niet over te gaan op het nemen van maatregelen om bijvoorbeeld hun woning te verduurzamen. De leefstijl van mensen kan worden gekoppeld aan hun opvattingen en houding ten opzichte van duurzaamheid. Sommigen maken zich zorgen over (ecologische) duurzaamheid en voelen zich medeverantwoordelijk voor het maken van de overstap. Voor anderen is (ecologische) duurzaamheid minder een thema waar ze actief mee bezig zijn. Zij maken zich bijvoorbeeld vooral zorgen over de leefbaarheid in hun buurt of benaderen mogelijkheden voor verduurzaming vanuit het perspectief van een financiële investering die rendement kan opleveren.

Door bijvoorbeeld in de communicatie aan te sluiten bij de leefstijl van inwoners en hun opvattingen over (ecologische) duurzaamheid, kunnen inwoners over de streep worden getrokken om maatregelen te nemen. Ook in specifieke maatregelen zitten er mogelijkheden, bijvoorbeeld door in projecten aan te sluiten bij zorgen die in

een wijk leven – zoals overlast van hondenpoep of de bouw van een buurtcentrum. Bij het aanpakken van die zorgen kunnen energiemaatregelen aansluiten.

In de duidingssessie gaven gesprekspartners aan het belang te herkennen van het afstemmen van maatregelen en communicatie op typen inwoners in de gemeente om de energietransitie te bevorderen. Tegelijkertijd merkten ze op dat dit op dit moment nog niet gebeurt. Het is een ontwikkeling die voor de toekomst op de agenda staat. In het bijzonder werd het informeren van inwoners over de kosten van het verduurzamen van de eigen woning genoemd. Nu worden allerlei (hoge) bedragen genoemd in het publieke debat in de media, maar wat er voor een specifieke woning nodig is kan heel anders zijn. Bovendien is het maatwerk, afhankelijk van bijvoorbeeld het type woning en het bouwjaar.

2. Informatie over energietransitie is snel en makkelijk toegankelijk

Voor inwoners is er op het internet via allerlei sites veel informatie beschikbaar over de energietransitie, de maatregelen die je als huiseigenaar of huurder kunt nemen en wie dat kan doen. De hoeveelheid informatie die beschikbaar is, maakt echter niet dat inwoners snel en gemakkelijk informatie vinden over de energietransitie en wat ze daarin zelf kunnen doen. Naast dat veel inwoners geen idee hebben over hoe Nederland ervoor staat, bijvoorbeeld wat betreft het opwekken van duurzame energie, raken ze de weg kwijt in het woud van informatie. Met welke maatregelen kunnen ze beginnen en welke leverancier of aannemer kan het goed uitvoeren?

Hierbij helpt het als in de eigen wijk voorbeelden te zien zijn van de mogelijkheden en als inwoners ervaringen kunnen delen. Bovendien loont het hier om actief de mogelijkheden bij inwoners onder de aandacht te brengen, in plaats van dat het initiatief voor het zoeken van informatie bij de inwoners zelf ligt. Denk aan mogelijkheden om inwoners te ontzorgen (zoals: we ruimen ook je zolder op als je die laat isoleren), het benoemen van financieringsmogelijkheden (zoals: leenconstructies) of het informeren over de consequenties van het niet ondernemen van actie (zoals: dat woningen met een laag energielabel slecht verkoopbaar zijn).

In de duidingssessie geven gesprekspartners aan dat het voor inwoners in Heerhugowaard ingewikkeld is om zich een weg te banen door de beschikbare informatie, die bovendien te abstract is. Daarnaast merken ze op dat het zelf actief op zoek gaan naar informatie voor inwoners een te grote drempel kan zijn.

De wens bestaat om een schaalstap te maken van de grote en ongrijpbare energietransitie in de toekomst, naar kleine en tastbare maatregelen waarmee inwoners nu aan de slag kunnen. Het idee wordt geopperd om hier wat voorwerk voor inwoners te doen. Bijvoorbeeld als in een bepaald type woning een bepaald type Cv-ketel staat, dat er een kant-en-klaar pakket van maatregelen beschikbaar is voor inwoners om hun woning te verduurzamen. Dat pakket biedt inwoners dan niet alleen een menukaart, maar maakt ook toegesneden op het eigen type woning de kosten inzichtelijk, evenals wat het aan besparing oplevert.

3. De gemeente Heerhugowaard heeft een voortrekkersrol in het contact met inwoners en bedrijven over de energietransitie

De gemeente is een actor die in de discussie over de energietransitie relatief veel vertrouwen geniet. Zij is een onafhankelijke partij, die in tegenstelling tot bedrijven geen direct belang heeft bij het verkopen van producten aan inwoners. Hoewel gemeenten niet alles kunnen aanpakken en oplossen, hebben ze een belangrijke rol bij het aanjagen van de energietransitie, door inwoners en bedrijven te betrekken en verbindingen te leggen.

In Heerhugowaard neemt de gemeente een voortrekkersrol, zo komt in de duidingssessie en de interviews naar voren. Er ligt geen vastomlijnd pad om de energietransitie te realiseren, dus ook in de samenwerking van de gemeente met inwoners en bedrijven kan het zoeken zijn, maar er is wel voortdurend een beweging vooruit. Binnen de gemeente is het gelukt dat bij zo goed als elk project, duurzaamheid als thema op tafel ligt. Bijvoorbeeld bij het bouwen van een nieuwe school is duurzaamheid een aandachtspunt, daar heeft de gemeente actief op ingezet. Ook bij gasloos bouwen heeft Heerhugowaard het voortouw genomen, door het organiseren van een symposium Aardgasvrij bouwen. Maar ook, al voordat het rijk het via een wetswijziging verplichtte, besloot de gemeente nieuw te bouwen woningen niet meer aan te sluiten op aardgas. Zo streeft de gemeente ernaar met de voortrekkersrol van gemeenten gezamenlijk om een gelijk speelveld te creëren naar andere spelers toe (bedrijven, maar ook inwoners).

Tot slot betekent volgens deelnemers aan de duidingssessie en de interviews de voortrekkersrol niet dat de gemeente Heerhugowaard op alle initiatieven moet inzetten en aan alle ideeën moet deelnemen. De wens bestaat om als gemeente heel gericht op ontwikkelingen en initiatieven in te zetten waarvan de verwachting is dat ze een substantiële bijdrage leveren aan de energietransitie en waarbij de kosten in verhouding tot de opbrengsten staan.

4. Initiatieven en duurzaamheidsprojecten worden zo opgezet dat deelnemers ervan kunnen leren

Voor de energietransitie ligt er geen blauwdruk met vastomlijnde stappen die gemeenten, inwoners en bedrijven kunnen volgen om binnen enkele jaren volledig energieneutraal te zijn. Het is onontgonnen gebied, waardoor het ook niet altijd duidelijk is wat goed werkt om mensen te betrekken en aan te zetten tot het nemen van duurzame maatregelen. Er gebeurt veel in Nederland en er lopen veel projecten. Een uitdaging is hoe het leren trekken uit die projecten, geborgd kan worden, zodat toekomstige projecten van die kennis kunnen profiteren. Het is daarom slim om projecten waarbij de gemeente betrokken is dusdanig op te zetten, dat leren en evalueren daar een integraal onderdeel van is.

Deelnemers aan de duidingssessie en de interviews geven aan dat er veel geleerd wordt van de projecten waarbij de gemeente en het team duurzaamheid betrokken zijn, maar dat die kennis vooral in de hoofden van mensen zit. Op individueel niveau en op informele basis wordt die kennis ook gedeeld, maar de kennis wordt nog niet systematisch geborgd. Het kan voorkomen dat er onvoldoende tijd wordt genomen om een project bewust te evalueren en te reflecteren en dat de resultaten daarvan niet op papier terecht komen. Een risico hiervan is dat niet iedereen binnen de ambtelijke organisatie die met duurzaamheid aan de slag is, kan meeprofiteren van wat er in het verleden is geleerd. Er wordt immers wel informeel veel gedeeld, maar daarmee is het delen van kennis deels afhankelijk van toeval. Bovendien is een risico dat kennis kan verdwijnen als gevolg van verloop in de organisatie.

5. Het is duidelijk wat er nodig is om de doelstelling van de gemeente op het gebied van de energietransitie te bereiken

De doelstellingen in de energietransitie zijn vaak gericht op de zeer lange termijn. Zo beschrijft de energieagenda van het rijk een einddoel voor 2050. Ook voor gemeenten zijn dergelijke doelstellingen, of het nu energieneutraal in 2030, 2040 of 2050 is, niet uitzonderlijk. Dit einddoel wordt niet zomaar bereikt, maar vergt een idee over hoe het pad naar energieneutraliteit eruit ziet. Dit helpt niet alleen gemeenten bij het uitstippelen van hun beleid en prioriteiten, maar helpt ook om de urgentie van de energietransitie voor inwoners te vertalen en tastbaar te maken.

In de duidingssessie en de interviews kwam naar voren dat in Heerhugowaard een zeer concreet einddoel is bepaald – energieneutraal in 2030 – maar dat de weg daarnaartoe minder goed is uitgekristalliseerd. Op dit moment zijn er geen tussenstappen en tussendoelen gedefinieerd. Er zijn in de gemeente concrete projecten die bijdragen aan het behalen van het einddoel, maar een overkoepelende visie op hoe de individuele projecten zich verhouden tot het pad voor het bereiken van energieneutraliteit is niet als zodanig geformuleerd.

In dit opzicht speelt mee dat de wereld rondom Heerhugowaard snel verandert. Denk alleen al aan de ontwikkelingen in Groningen die maken dat het afbouwen van het gebruik van aardgas een extra impuls heeft gekregen. Ook kunnen technologische ontwikkelingen eraan bijdragen dat ineens een grote sprong voorwaarts gemaakt kan worden, die van tevoren niet was voorzien. Met andere woorden: de omstandigheden veranderen, waardoor de energietransitie lastig is te plannen. Bovendien is een gemeente afhankelijk van vele andere actoren, zoals burgers en bedrijven. Bij elkaar leidt dit ertoe dat enige flexibiliteit nodig is in de acties die de gemeente onderneemt en dat het benoemen van specifieke besparingen in tussenliggende jaren de voortgang kan vertekenen. Ondanks deze beperkingen delen deelnemers aan de duidingssessie en de interviews de mening dat het prettig zou zijn als de gemeente iets meer kan meten wat de verwachte (tussentijdse) bijdrage is van de verschillende initiatieven en projecten aan de energietransitie. En wat er grofweg nog voor nodig is aan concrete acties om het einddoel te bereiken.

Bijlage bronnen

Gesprekspartners

Datum	Gesprekspartner	Functie
5 juli	Mevrouw M. Stam	Wethouder Duurzaamheid
5 juli	Mevrouw K. Hutten	Programmamanager Duurzame Ontwikkeling (tot 1/1/2018)
8 augustus	Mevrouw G. Paradies	Expert energietransitie, TNO
	Mevrouw N. de Koning	Expert gedragsbeïnvloeding en energietransitie, TNO
18 september (duidingssessie)	De heer R. van Buren	Adviseur Duurzaamheid
	De heer K. Kruithof	Strategisch adviseur
	Mevrouw P. Langman	Strategisch adviseur en planeconoom
	De heer J.T. Dijkstra	Projectmanager stadsontwikkeling
	De heer H. De Boer	Projectingenieur
	De heer A. Balm	Strategisch manager Regie en Ontwikkeling
	De heer M. Homan	Beleidsmedewerker Sociaal-Ruimtelijke Ontwikkeling

Bronnen

In de lopende tekst van de Nota van bevindingen wordt steeds verwezen naar de geraadpleegde bronnen door middel van voetnoten. Voor de correcte bronvermelding verwijzen wij u naar deze voetnoten.